

Генная памяць народа кліча!

“Выйшаў сейбіт сеяць на нівы свая”

“Беларуская мова ў небяспецы”, Пад такім загалоўкам газета “Наша слова” ў нумары за 17 чэрвеня гэтага года надрукавала Зварот у абарону мовы, падрыхтаваны грамадзянскай ініцыятывай “Інстытут нацыянальнай памяці”, падтрыманы Таварыствам беларускай мовы імя Ф. Скарыны, падпісаны шматлікімі прадстаўнікамі творчай і навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі, акадэмікамі, народнымі пісьменнікамі і мастакамі, святарамі, рабочымі і студэнтамі.

Адрасаваны вышэйшым структурам улады ў крытычны час, калі дзяржаўная беларуская мова апынулася на мяжы знікнення, што аўтарытэтная прызналі спецыялісты ЮНЭСКО, Зварот у абарону мовы зрабіў пэўнае ўражанне на дзяржаўных чыноўнікаў, і яны пачалі прымаць некаторыя захады і меры, на жаль, касметычнага характару; з верасня – кастрычніка некаторыя праграмы радыё і тэлебачання пераведзены з рускай на беларускую мову, нехта з чыноўнікаў прадэманстравалі перад публікай сваё веданне роднай мовы, з’явіліся намеры ўнесці папраўкі ў Закон “Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь” і некаторыя іншыя заканадаўчыя акты з мэтай ліквідавання перакосяў ў карыстанні дзяржаўнымі мовамі, чаго патраба-

ваў і, значым, патрабуе Канстытуцыйны Суд сваім Рашэннем П-91/2003, яно не выканаана, а Нацыянальная акадэмія навук распрацавала і паддала ў Адміністрацыю Прэзідэнта свае прапановы, які змяняць сітуацыю з ужываннем і развіццём беларускай мовы ў грамадстве, мовы, якая на сённяшні дзень пакутуе ад дыскрымінацыі.

Толькі ж прапановы застаюцца прапановамі, іх нямае і ў самім Звароце, а толькі галіновыя дзяржаўныя ўстанова – Міністэрства адукацыі, ад якой шмат чаго залежыць, па сутнасці засталася глухой, не ўспрымальнай, не чуйнай да трывог, прапаноў, патрабаванняў грамадскасці; у сваіх лістах у адказ яна абмежавалася пералікам таго, што робіцца і што якраз і прывяло мову да згубы. А Савет Міністраў краіны вызначыў сваім упартым маўчаннем і на тры лісты грамадзянскай ініцыятывы з подпісамі вядомых і заслужаных людзей, не адказаў. Ні разу!

Тым часам акцыя за адраджэнне беларускай мовы ў гэтым годзе паказала, што абсалютная большасць грамадзян нашай краіны разумее, і калі не розумам, інтуітыўна даходзіць да таго, якую важнасць і якую каштоўнасць для народа, нацыі і краіны мае свая,

тым больш спадчынная і выпрабаваная ў сівых стагоддзях мова. Вось палымяны і даволі характэрны ліст:

“Далучаемся да тых людзей, якія любяць сваю краіну, якія не ўяўляюць свайго жыцця без роднай Беларусі, якія добра разумеюць, што не можа быць сапраўднай нацыі без Роднай Мовы! А беларусам ТАК пашанцавала: бо наша мова не проста прыгожая, яна СМАЧНАЯ!

Сям’я Палхоўскіх, Аляксандр Сяргеевіч, працуе на МТЗ, Марыя Мар’янаўна, руплівіца будаўнічай арганізацыі, дачка Тацяна, студэнтка БДПУ імя Максіма Танка і іх сын Дзяніс, вучань пятага класа, Менск”.

Дарэчы, пад нашым Зваротам у абарону роднай мовы падпісалася ўжо не меней за 900 чалавек, і не вядома, чаму іх не чуюць і не хочуць пачуць кіраўнікі краіны. З іх адносінамі да простых і шчыра кажучы, няпростых, заслужаных грамадзян атрымліваюцца непярэліўкі. Генная ж памяць народа кліча: “Адгукніцеся!” Ау-у...

Васіль Якавенка, каардынатар грамадзянскай ініцыятывы “Інстытут нацыянальнай памяці”

Гэтымі словамі быў завершаны раман Уладзіміра Караткевіча “Хрыстос прызямліўся ў Гародні”. Прагляд экранізацыі твора быў арганізаваны кінаклубам пры Магілёўскай суполцы Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, клубам “Нагхенне” пры Палацы культуры вобласці і Цэнтральнай гарадской бібліятэкай з нагоды дня нараджэння аўтара. Удзельнікамі імпрэзы сталі каля 40 чалавек.

Фільм пачынаецца словамі дыктара па-за кадрам: “У гэтага фільма нялёгка лёс. Яму давялося адчуць на сабе бязлітасныя нажніцы, якія выразалі з яго жывога цела “кромолу”. Нягледзячы на шматлікія праўкі, фільм у свой час так і не дайшоў да гледача. “н 22 гады праляжаў на паліцы і быў паказаны гледачу ўжо пасля смерці аўтара. Пакаленне, якому прызначалася кінапрыпавесць, так і не пачула яе.

Фільм здымаўся вясёлы, іранічны, з арыгінальнымі рэжысёрскімі знаходкамі – ён мог стаць пачаткам новага ўздыму беларускага кіно. Выдатная каманда маладых і таленавітых людзей трактавала свой погляд на жыццё і мастацтва. У фільме дэбютавалі будучыя заслужаныя акторы СССР, Леў Дураў у вобразе батлеянікі Юрася Братчыка і Данатас Банініс у ролі ксяндза Басяцкага. Знакамітыя акторы Любоў Румянцава, Ілья Рутберг, Павел Кармунін стварылі вобразы апосталаў. У асобных эпізодах мы пабачылі і Уладзіміра Караткевіча. Усё гэта – выдатная праца аператара Анатоля Забалоцкага.

Рэжысёр Уладзімір Бычкоў змагаўся за сваё дзецішча да апошняга, бясконца перапраўляючы яго асобныя часткі. Можна толькі ўявіць, чаго гэта яму каштавала ў маральным плане. Сам Караткевіч паступова адышоў ад працы над фільмам, таму што сцэнар, які бясконца перапісваўся і да-

паўняўся, паступова ператвараўся ў раман. Магчыма, упершыню фільм даў пачатак выбітнаму літаратурнаму твору. Прагляд стужкі дае нам магчымаць зразумець памеры страг, што панесла мастацтва ва ўмовах таталітарнай сістэмы, залежнасць таленту ад рашэнняў чыноўнікаў. Іншы раз выдатныя творы руйнаваліся нават не дзеля ідэалогіі, а проста каб утульна сядзець на сваім месцы.

Незразумела, як здолеў Караткевіч пасля ўсіх здзекаў над карцінай працягнуць працу і стварыць узнёслы раман, напоўнены любоўю і павагай да Беларусі. Талент гэтага светлага чалавека, абапіраючыся на багаты запас гістарычных ведаў, ствараў гімн свайму краю, працы, чалавеку і выратаваў наш народ ад бездані і небыцця.

Звернемся да апошніх словаў у рамане: “Неапазімыя купіны дрэў стаялі на ўзгорках. Сумавала вакол капліцы шытышына. А сейбіты падымаліся на вяршыню пагорка, як на вяршыню зямнога шара. І першым ішоў насустрач нізкому сонцу Хрыстос, мерна размахваючы рукамі. І, гатовы да новага жыцця, падала зерне ў цёплую, мяккую зямлю. Выйшаў сейбіт сеяць на нівы свая”.

Пасля прагляду адбылося абмеркаванне фільма і творчасці Уладзіміра Караткевіча. Намі перагорнута яшчэ адна старонка беларускага кіно і чалавечых лёсаў.

Алена Асмакоўская, Мазілёў.
На здымках: 1. Выступае старшыня Магілёўскага ТБМ Алег Дзьвіжкоў, 2. Удзельнікі вечарыны.

Літаратурная сустрэча ў Дварцы

У апошнюю суботу лістапада актывісты Лідскага ТБМ бралі ўдзел у літаратурнай сустрэчы з маленькімі сябрамі клуба “Спадчына” ў вёсцы Дварэц Дзятлаўскага раёна. На сустрэчу былі запрошаны паэт, старшыня Лідскай гарадской арганізацыі ТБМ Станіслаў Суднік, а таксама паэт і сябра Лідскай гарадской рады ТБМ Кірыл Сыцько.

Гістарычна-патрыятычны клуб “Спадчына” быў заснаваны настаўніцай дварэцкай школы Наталляй Ляўкевіч. Сябры “Спадчыны” сустрэлі лідзян ужо на парозе школы, дзе ладзілася імпрэза. Пачалося ўсё з выканання неафіцыйнага гімна клуба, якім з’яўляецца песня на верш Максіма Багдановіча “Пагоня”. Першая частка сустрэчы складалася з распавяду дзетак пра іх дзейнасць, акцыі, сустрэчы, падарожжы. Сярод гэтых малых растуць будучыя беларускія паэты і паэтыкі – прагучалі іх першыя вершы, якія спадар Сыцько назваў чудаўнымі. “н падзяліўся сваімі планами аднавіць выданне газеты моладзі ТБМ “Прадмова” і прапанаваў дасылаць свае творы на яго паштовую скрыню для друку.

Другая частка імпрэзы ўяўляла сабой чытанне вершаў

і размову з слухачамі. Адзначым, што літаратурная сустрэча праходзіла жыва і цікава, настрой быў ува ўсіх святочны. Пасля таго, як выступілі скончылі чытаць вершы, маленькія сябры клуба завалілі іх сваімі пытаннямі. Цікава ім было ўсё: і пра погляд па-

этаў на будучыню мовы і культуры Беларусі, і пра іх асабістыя моманты жыцця. Госці з Ліды падарвалі клубу свае зборнікі вершаў, нумары “Лідскага ле-

тапісца” і іншыя выданні.

Адзначым таксама і гасціннасць маладзёнаў з Дварца, якія пасля сустрэчы частавалі гасцей гарбатай, за якой працягла шчэ добрая гадзіна ў свабоднай сяброўскай атмасферы. Усё прайшло выдатна і сустрэча, спадзяемся, была не апошня.

Выдатна, што ў вёсцы з насельніцтвам менш за тысячу жыхароў ёсць такія людзі. Гэта будучыня Беларусі і буйному райцэнтру Лідзе, з яго ста тысячамі жыхароў, ёсць чаму павучыцца ў маленькіх дварчан. Застаецца толькі пажадаць светлай будучыні гэтым светлым людзям!

Віталь Іваню.

У аднаго Якава, ды не ўсё аднакава

У “Нашым слове” ад 18 лістапада быў змешчаны артыкул Міколы Кутнявецкага пра кірмаш мёду ў Слуцку, дзе не знайшлося месца беларускай мове, і мёд ад гэтага нібы пагарчэў.

А вось “Мядовы кірмаш” у Лідзе. Унутры ўсё гэтак жа. Яткі аформлены па-расейску: той жа алтайскі, каўказскі, наш віцебскі мёд. А вось знадворку – відавочная розніца.

На ўсіх расцяжках, пано, афішах па-беларуску вялікімі літарамі: “Мядовы кірмаш”, “Сардэчна запрашаем”, па-расейску маленькімі – дадаковая інфармацыя. Аздаблялі кірмаш музыкі ў нацыянальных строях, якія сыпалі досціпы, запрашалі на кірмаш выключна па-беларуску. Сярод музыкаў быў між іншым знаны фалькларыст і танцор Мікола Котаў. Таму ў Лідзе мёд ад беларускай мовы быў яшчэ саладзейшы. Адна краіна, а падходы інакшыя.

Наш кар.

